

Terugkijken en vooruitzien in de forensische psychiatrie

door F.H.L. Beyaert

Samenvatting

In dit artikel worden de mogelijke redenen genoemd waarom in Nederland de verstandhouding tussen magistratuur en de forensische rapporteurs er een is van wederzijds begrip in plaats van rivaliserend en competitief, zoals dat elders vaak het geval is. Met vignettes wordt geïllustreerd hoe de magistratuur de ontwikkelingen in de gedragswetenschappen op de voet volgde. Dat is niet het geval bij de huidige wetgeving, die weer lijkt uit te gaan van dichotomieën, zoals: iemand is vrijwillig in de psychiatrie opgenomen en indien hij dat niet luid en duidelijk kenbaar kan maken, is hij dus onvrijwillig opgenomen. De psychiatrie loopt het gevaar door zulke onrealistische juridisering door de wetgever buiten spel te raken.

Inleiding

De bedoeling van deze bijdrage is om de ontwikkeling aan te geven zoals die in Nederland in de forensische psychiatrie plaatsvond en om een blik vooruit te werpen. Men kan zich afvragen hoe het komt dat de Nederlandse magistratuur zoveel beter is geïnformeerd omtrent de ontwikkelingen in de gedragswetenschappen dan elders in de westerse landen (Beyaert 1983). Daar zijn een aantal redenen voor te noemen. Zo kan ook de wisselwerking tussen de strafrechtspleging en de forensische psychiatrie duidelijk worden en is er iets over de toekomst te zeggen.

Geschiedenis

Het is de gewoonte om de humanisering van het Nederlandse strafrecht te laten beginnen na de Duitse bezetting, gedurende welke tijd zoveel hooggeplaatste Nederlanders van hun vrijheid waren beroofd. Inderdaad zullen de initiatieven van de Utrechtse School (Léauté 1959) dank zij dit verleden niet in onvruchtbare bodem zijn gevallen. Hoewel de geschiedenis al veel langer teruggaat (Koenraadt 1989) en de Psy-

chopathenwetten al in 1929 effectief werden, kwam de forensische psychiatrie (en later de forensische gedragswetenschappen) na de oorlog pas goed van de grond. Dat is opmerkelijk omdat die wetten in 1929 al dezelfde ruimte boden voor de forensische psychiatrie als nu. De 'gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoornis', waarover de deskundige zich sindsdien moet uitlaten, omvat het hele terrein van de gedragswetenschappen en beperkt dat niet meer, zoals daarvoor, tot 'de gebrekkige verstandelijke vermogens'. Deze wetstekst biedt bovendien alle ruimte voor nieuwe wetenschappelijke ontwikkelingen.

Een tweede reden waardoor de magistratuur de gedragswetenschappelijke ontwikkeling kón volgen en ook volgde, was natuurlijk het nu al meer dan tachtig jaar bestaan van het Psychiatrisch Juridisch gezelschap. Naar mijn weten bestaat er in geen enkel ander land multidisciplinair overleg op dit wetenschappelijk niveau.

Een derde oorzaak zou gelegen kunnen zijn in het gegeven dat Baan als eerste hoogleraar forensische psychiatrie aan een juridische faculteit werd benoemd en dat anderen hem volgden. Zo krijgen juridische studenten nu al meer dan veertig jaar onderwijs in de forensische psychiatrie.

Een vierde oorzaak zou kunnen zijn dat er in Nederland slechts bij hoge uitzondering gebruik werd gemaakt van art. 16 Sv.¹ en dat iedereen derhalve terechtstaat. De laatste die bij mij weten een beroep deed op de Nederlandse pendant van het 'not competent to stand trial' was Menten en de Hoge Raad heeft dat toen afgewezen en de criteria aangescherpt. Door dit, laten we zeggen historische, gegeven maken de Nederlandse deskundigen duidelijk dat het laatste woord aan de rechter is en dat zij dienstbaar willen zijn aan de strafrechtspraak. Veel competentiestrijd, zoals men die in het buitenland nog zo vaak meemaakt en nóg vaker kan aanvoelen, wordt daarmee vermeden. Er is minder machtsstrijd en meer bereidheid tot luisteren naar elkaar.

Een vijfde reden lijkt mij te zijn gelegen in het feit dat Nederland alleen maar de onpartijdige onafhankelijke deskundige kent, of dat nu een ballistisch deskundige is of een gedragswetenschapper. De Amerikaanse neiging om twee deskundigen te benoemen, één voor het Openbaar Ministerie en een ander voor de verdediging teneinde in een puur contradictoire rechtsgang alles ter zitting tot op de bodem uit te zoeken, heeft meer verwarring gesticht dan verheldering gegeven en heeft ook de rechtspositie van de verdachte bepaald niet beter gemaakt. Het geeft met kruisverhoren en al wel filmische taferelen, maar wat te denken van een jury, die twee deskundigen hun tegengestelde visies op een hersenscan hoort uitleggen en die daarna moet kiezen?

1. Art. 16 Strafvordering geeft aan dat de rechter de strafvervolgning kan schorsen indien een verdachte niet in staat is om zijn verdediging te (doen) voeren.

Ten slotte lijkt mij een zesde reden van groot belang voor het steeds gegroeide onderling begrip tussen magistratuur en gedragswetenschappers. Hoewel er sinds 1929 sprake is van een mogelijke verminderde toerekeningsvatbaarheid is in Nederland het gebruik ontstaan van de 'glijdende schaal' tussen toerekeningsvatbaar en ontoerekeningsvatbaar. En dat is niet zonder consequenties gebleven. Op het moment dat er geen sprake meer is van 'ziek' of 'niet ziek', wordt de gedragskundige gedwongen tot meer nuancering in zijn beschrijving. De psychiater kan niet meer volstaan met medische diagnoses, maar zal de gradering moeten aangeven van de ontwikkelingsstoornis of ziekte en de mate waarin die de onvrijwilligheid bepaalde ten tijde van het delict. Dat is niet hetzelfde als het 'toerekenen' door de rechter maar slechts een onderdeel daarvan, waarover de rechter trouwens ook nog moet oordelen of hij door de getuigedeskundige overtuigd is geraakt (Haffmans 1990). Door de 'glijdende schaal' werd de getuigedeskundige gedwongen tot zorgvuldiger, nauwkeuriger en genuanceerder rapportage, waardoor de magistratuur beter geïnformeerd raakte en vervolgens hogere eisen ging stellen. Een zichzelf versterkende spiraal naar omhoog. De forensische psychiatrie heeft zich, mede door die vraag naar hoger en gedegener kwaliteit, in Nederland weten te ontwikkelen tot een ook internationaal hooggewaardeerd produkt van multidisciplinaire samenstelling, zowel in de rapportage pro justitia als in de behandelingssector.

Men kan zich afvragen wat dat nu in concreto heeft betekend, dat volgen van de ontwikkelingen in de psychiatrie, en dus ook de forensische psychiatrie, door de magistratuur. Ik zal trachten dat met voorbeelden te illustreren in een overzicht in vogelvlucht van rapportages uit de afgelopen 40 jaar.

Psychiatrisch-medische diagnostiek

Aanvankelijk was er sprake van ronkende kraepeliniaanse diagnoses, uitgesproken met de zekerheid van de witte jas dragende dokter. Dat heeft, ondanks 'het overkoepelend denken' (Baan 1947 en 1952), niet echt bijgedragen tot de gedachtenontwikkeling. Degene die in staat was om overkoepelend te denken was in dat tijdgewricht toch wel de psychiater. Nu zijn er natuurlijk nog steeds onontkoombare psychiatrische diagnoses 'in engere zin', maar het is toch wat complexer geworden, nu men zich nadrukkelijk de vraag moet stellen of de psychose pas na het delict ontstond danwel ten tijde van het delict reeds aanwezig was.

Ik herinner mij een vrouw, die al haar kinderen doodde en daarna een seriëuze suïcidepoging deed, welke haars ondanks mislukte. Het was moeilijk om aan te tonen dat zij ten tijde van het delict lijdende was aan een de-

pressieve psychose. De officier van justitie echter ging uit van een heel ander standpunt. Hij onderschreef de ontoerekeningsvatbaarheid van deze vrouw bij wijze van spreken al bij voorbaat, omdat een vrouw die haar kinderen doodt wel krankzinnig *moet* zijn. Een standpunt dat de getuigedeskundige niet mag innemen.

De psychodynamische inbreng

In de tweede fase van de ontwikkeling in de forensische rapportage kwam het beschrijvende, psychodynamische duidelijker aan de orde. Ontwikkelingsstoornissen die meer of minder onvermijdelijk leidden tot delicten, konden worden uitgelegd en dat werd door de magistratuur ook begrepen en overgenomen.

Als voorbeeld daarvan ken ik het verhaal van een jongen die met een maat een gewapende overval pleegde op een boerenhoeve. De videoreconstructie door de recherche, gevoegd bij het milieuonderzoek, maakte duidelijk dat er van 'voorwaardelijke opzet' toen minder sprake was dan aanvankelijk leek. De videoreconstructie liet opnieuw zien hoe de verdachte al zijn controle over zichzelf verloor toen de oude boer zich ging verzetten, op een manier die precies leek op de manier waarop de vader van betrokkene zich steeds ten opzichte van hem gedragen had. De sadistische vader had hem steeds vernederd en geslagen en tot het uiterste gedreven, hetgeen geïllustreerd kan worden door het volgende voorbeeld uit velen. De jongen werd betrapd door vader op het roken van een shagje en moest toen de hele baal shag onder vaders ogen opeten.

Er was dus sprake van een 'overdrachtsdelict' en dan 'overdracht' als woord uit het psychoanalytische jargon. Men draagt (en soms zeer plotseling en overrompend) de vroeger gekoesterde verlangens, verwachtingen, maar ook haat- en liefdegevoelens ten opzichte van een ouderfiguur, over op een nieuwe (soms plotseling) belangrijk geworden persoon in het latere leven. De ook in de videoreconstructie zichtbare plotselinge verandering in het gedrag van betrokkene toen de oude boer op zijn vader ging lijken ondersteunde nadrukkelijk deze gedachtengang.

We kennen en herkennen allemaal ook dat treurig stemmende gedrag van steeds verstoten kinderen, die helaas ook in kindertehuizen relatiebreuk op relatiebreuk hebben moeten verduren, en die later relaties op hun betrouwbaarheid en duurzaamheid gaan uittesten. In het algemeen doen ze dat door rottigheid uit te halen. Het op die manier toetsen of uitproberen van een relatie loopt maar al te vaak negatief af, men wordt weer verstoten en de vicieuze neergaande spiraal wordt andermaal bevestigd. Ook dit is een uit psychodynamische inzichten ontstane gedachtengang, die de magistratuur geenszins onbekend is.

Zo heeft men ook weet gekregen van de overdracht op 'institutes'. Dat niet alleen een barse agent, maar ook het instituut 'justitie' te maken kan krijgen met vader- of moeder-'overdrachten' uit een heel vroeg verleden, kan aannemelijk gemaakt worden in rapportage. Het gegeven dat kindermishandeling en incest vaak gepleegd wordt door mensen die daar vroeger zelf het slachtoffer van waren, komt ook voor de Nederlandse magistratuur niet uit de lucht vallen maar is in psychodynamische samenhang begrijpelijk geworden.

Het op psychodynamische leest geschoeide experimenteel onderzoek van Mahler (1975) heeft nieuw begrip gebracht omtrent partner- en kinderdodingen. Mahler beschrijft de blinde woede of de diepe zwaarmoedigheid waarin de peuter vervalt als hij vrolijk experimenteerd de wereld verkent (de zandbak) en dan plotseling moet ontdekken dat moeder niet meer op dat bankje is, waar hij van tijd tot tijd veiligheid en geborgenheid komt 'bijtanken'. In de separatie- en individuatiefase van de ontwikkeling van het kind is die ontombare woede of verlammende zwaarmoedigheid gewoon, en erbij horend, wanneer het kind ontdekt dat moeder er niet is. In een aantal partnerrelaties nu vindt men dit patroon terug en soms met doodslag als gevolg. Onder de vele 'aan-uit' partnerrelaties zijn er sommige die het patroon hebben van de explorerende peuter in de zandbak en de moeder op het bankje. Dat gaat goed zolang de moeder van de twee (dat kan zowel de man als de vrouw zijn) 'op het bankje' blijft, terwijl de ander de wereld verkent en zelfs vreemd gaat onder toezien oog van de moederfiguur in de relatie. De vlam slaat, blijkens veel observaties, nu juist in de pan als de 'moederfiguur' van de twee aangeeft er genoeg van te hebben. De 'peuter' van de twee, inmiddels met volwassen kracht en vaardigheden toegerust, slaat dan in plotselinge en onstuitbare woede ongenadig toe, of suïcideert zichzelf. Dit verhaal gaat natuurlijk pas op, indien aantoonbaar is dat door een ontwikkelingsstoornis de betrokken verdachte, de peuter, inderdaad zo aantoonbaar egocentrisch is gebleven als peuters nu eenmaal zijn.

Dank zij die inzichten van Mahler is er ook iets meer te begrijpen van de moeder-kinddodingen respectievelijk mishandelingen. De psychotische dodingen in het kraambed even terzijde latend, en de veel latere psychotische moeder-kinddodingen die te maken hebben met ondergangswanen en dergelijke, is er een groep kinderen van 2-3 jaar, dus in de separatie- en individuatiefase, die het slachtoffer wordt van doding door moeder. Opvallend is dan dat die moeders vaak zelf mishandeld werden. De aan de Nederlandse magistratuur goed over te brengen gedachtengang is dan de volgende. De vroeger mishandelde moeder heeft zich een hoog ideaal gevormd over hoe het met haar kind zou moeten gaan. Tussen moeder en kind mag geen wanklank de relatie verstoren, zeker agressie mag daarin geen gestalte krijgen. Het kind moet gelukkig, gezond en blij zijn, en de symbiotische gelukzaligheid

mag door niets verstoord worden. Nu zijn kinderen niet altijd gezond, laat staan gelukkig, vredig en blij, dat weet iedereen. Voor de vroeger mishandelde moeder met haar te hoge idealen is het zich separerende kind van 2 à 3 jaar een diepgaande krenking, zeker als dat dan ook nog snottelijk of anderszins ziek of vervelend is. Zo'n kind is het tegendeel van het gekoesterde ideaal en omdat alle gewone agressie ten opzichte van een zeurend kind moet worden verdrongen, is er een mogelijkheid tot een onstuitbare explosie met de dood van het kind tot gevolg. Ook zo iets is uit te leggen aan de magistratuur.

Het gezin lijkt naast leger en politie de meest gewelddadige groep in onze samenleving (Strauss 1979). In dit verband is het opmerkelijk dat er zo weinig broeder-zusterdodingen plaatsvinden. Het Pieter Baan Centrum kent er in de archieven slechts enkelen. Terwijl alle gezinsleden elkaar in opwindings- of uitzonderingstoestanden doden, gebeurt dat tussen broers of zusters onderling en tussen broers en zusters slechts zelden. Ik heb het dan duidelijk niet over moord, zoals ons in alle koningsdrama's wordt afgeschilderd, maar over die plotselinge onstuitbare woede van de peuter geblevene in een volwassen gedaante. Een voor de hand liggende verklaring is dat er tussen siblings, broers en zusters, veel meer agressie toegestaan is dan tussen ouders en kinderen. Dat lijkt mij echter een onvoldoende verklaring. Van belang lijkt mij ook in het licht van de voorgaande psychodynamische beschouwingen omtrent de separatie en individuatie, dat een broer en zuster altijd als *een ander* worden ervaren en dat daarmee nooit een symbiotische band ontstaat zoals met moeder (resp. ouders). De meeste extreme manier om zich door het doden van een ander te ontworstelen aan de symbiose is daarom niet nodig, zoals dat wel het geval kan zijn in partnerrelaties en ouder-kindrelaties.

Het systeem-theoretisch denken

Later in de ontwikkelingen in de gedragswetenschappen ontstond er meer aandacht voor, en inzicht in, groeps- en systeemtheorieën.

Een man wurgde zijn vrouw. Al voor de observatie schreef de dorpspastoor ons dat het toch zo'n vriendelijke, opofferende en goede man was. De voorgeschiedenis van zijn vrouw leerde ons dat deze in de afgelopen tien jaar 19 maal voor langere tijd in een ziekenhuis was opgenomen en daarbij 11 gynaecologische operaties had ondergaan. Ik bespaar u nu maar het aantal ingrijpende en pijnlijke onderzoeken dat zij ook onderging. Men kan zich afvragen of de grote groep zonder onderling overleg opererende specialisten niet de autodestructieve neigingen van de vrouw zozeer versterkt heeft dat dit mede leidde tot het noodlottig einde.

De gezinsdiagnostiek werd ontdekt en dat bood soms nieuwe perspectieven.

Zo waren wij een keer verrast dat een nog thuis wonende jongeman verdacht van een reeks kleinere brandstichtingen, dit steeds op een zelfde avond in de week deed. Dat bleek de EO-televisieavond te zijn en de familie, zo bleek bij nader onderzoek, had dan de gewoonte om pornofilms te bekijken. Daarna ontstonden er steeds de brandjes. Tenminste moeder bevroedde enige samenhang, maar er was nooit over gesproken.

We weten maar al te goed dat we bij incest, al is er maar één dader, te maken hebben met een gezinsprobleem en dat straffen van de dader en het uithuisplaatsen van het slachtoffer niet een echte oplossing is. Waarom wordt trouwens de dader niet uit huis geplaatst door hem met behulp van een bijzondere voorwaarde verbonden aan een voorwaardelijk strafdeel de toegang tot zijn huis te ontzeggen? Dan kan men beginnen met een behandeling onder justitiële druk, terwijl het slachtoffer hulp wordt geboden. Een ander voorbeeld waarbij inzage in de gezinsrelaties perspectieven bood voor recidivepreventie is het volgende:

De observatie van een jongeman, ook verdacht van een brandstichting, werd voorafgegaan door een brief van zijn advocaat, waarin deze ons namens de ouders vroeg of wij niet tevens konden onderzoeken of de jongen wel het kind van zijn moeder was. Voor de moeder was de bekende kraamvrouwenangst dat kinderen in de kliniek verwisseld worden, een bijna vaststaand en verontrustend gegeven. Gevreesd moest worden dat deze 'wetenschap' van moeder een normale moeder-kindrelatie van de wieg af aan in de weg had gestaan. De jongen, de oudste van drie zonen, had zich dan ook ontwikkeld als het zwarte schaap in het gezin, die ook nu nog op de drempel van het ouderlijk huis niet kon vertrekken maar ook niet kon blijven. Met zijn criminaliteit poogde hij de negatieve aandacht van zijn ouders op zich gericht te houden. Wij besloten dat dit onderzoek naar het moederschap alleen zou kunnen plaatsvinden met toestemming van betrokkene en dat hem die toestemming door zijn ouders gevraagd zou moeten worden in een bijeenkomst van het gehele gezin. Tijdens die aangrijpende bijeenkomst bleek betrokkene (zoals vaak) het gezinsgeheim al vrij lang te kennen (zijn jongere broers niet). Hij zei 'nee' tegen het verzoek, met de uitleg dat als zijn moeder gelijk zou krijgen, hij dan geen ouders meer zou hebben. Tegelijkertijd was voelbaar dat hij de macht die hij hiermee had, niet versmaadde. Ook bleek tijdens ditzelfde gesprek dat hij ter plekke gewoontegetrouw de negatief geladen aandacht van zijn ouders naar zich toe trok. Toen hij later de videobanden van dit gesprek zag, kon hij zijn aandeel in het verloop van de gesprekken leren inzien. Na de straf uit huis gaan met de opdracht om wekelijks thuis te komen eten bleek gedragskundig de beste oplossing voor dit dilemma, en daarmee het meest recidief-preventief.

Hoewel gedragswetenschappers soms met grote overtuigingskracht kunnen aantonen dat groeps- of gezinsinteracties aan de basis van het

delict liggen, heeft de strafrechter meestal maar één verdachte. Dat geeft wel problemen. Het zou immers de hoeksteen onder de strafrechtspleging weg slaan, indien de strafrechter op welke wijze dan ook, zich zou bezighouden met burgers die niet feitelijk van een delict worden verdacht. Maar we blijven dan zitten met die interacties, zoals sadomasochistische relaties, waarin slachtoffer en dader gezamenlijk de delictsituatie bepalen.

Vooruitzien

Terugkijkend zou men zeggen dat er veel bereikt is, veel goeds ook, ware het niet dat er ook veel sombers te signaleren valt. Dat maakt het vooruitzien niet vrolijker. Het aantal opgelegde lange en zeer lange straffen is de laatste jaren verveelvoudigd. En de prognoses geven aan dat de inderhaast bijgebouwde gevangenis capaciteit *daardoor* al weer snel te klein zal blijken. Dat is niet het geval omdat de criminaliteit (afgezien van de fietsendiefstallen) zo zou toenemen, maar omdat de maximumstraf niet langer de uiterste grens aangeeft, maar als regel geëist wordt. Tegelijkertijd nam het aantal uitgebrachte rapporten pro justitia drastisch af. Maar zelfs als die rapportage er is, worden er soms buitengewoon lange straffen opgelegd met een terbeschikkingstelling daar bovenop. De terbeschikkingstelling, die blijkens research (Van Emmerik 1985; Drost en Eggink 1989) haar diensten bewezen heeft als maatregel ter beveiliging van de samenleving en als humane oplossing voor gevaarlijk bevonden psychisch gestoorde delinquenten, zal door die lange straffen haar betekenis verliezen. De beveiliging van de samenleving zal weer gezocht worden in zeer lange gevangenisstraffen, zoals in de Verenigde Staten, alwaar een proportioneel ongehoord omvangrijke gevangenisbevolking de kosten opdrijft en die samenleving steeds gewelddadiger wordt. En dat terwijl we weten: 'Gevangenisstraf helpt niet en lange gevangenisstraf al helemaal niet' (Fiselier 1990).

2. De wet Bijzondere Opneming in Psychiatrische Ziekenhuizen is nog steeds niet van kracht omdat de wetgever zich onvoldoende had gerealiseerd dat de uitvoering van die nieuwe wet de rechterlijke macht zwaar zou overbelasten. Deze overbelasting zou worden veroorzaakt omdat de concept-wetgeving uitging van een dichotomie. Men zou onvrijwillig zijn opgenomen zodra men niet luid en duidelijk zou kunnen uitspreken dat men vrijwillig was opgenomen. Daardoor zouden talloze zwakzinnigen en demente bejaarden keer op keer aan een toetsende rechtsprocedure moeten deelnemen. De TBS is een maatregel opgelegd door de strafrechter, indien er sprake is van een schuldig bevonden verdachte die verminderd- of ontoerekeningsvatbaar was en van wie bovendien verwacht wordt dat hij of zij een nieuw geweldsdelict zal plegen. De maatregel geldt voor 2 jaar, maar kan bij voortdurende gevaarlijkheid telkens verlengd worden door de rechter op advies van deskundigen.

Daarbij komt dat de wetgever, anders dan de rechterlijke macht, kennelijk alle contact met de dagelijkse werkelijkheid lijkt te hebben verloren. De débâcle met de wet BOPZ² nu nog maar terzijde latend en mij beperkend tot de nieuwe wet Ter Beschikking Stelling, blijkt bij voorbeeld dat de tijd tussen de uitspraak van een rechtbank en het dienen in hoger beroep als regel langer dan een half jaar is. Alle eerder uitgebrachte rapportage, inclusief het advies om een terbeschikkingstelling op te leggen, is dan ongeldig geworden en de Procureur-Generaal kan geen TBS meer vorderen. Bovendien lijkt de wetgever geen rekening te hebben gehouden met de beroepscode, de Europese verdragen en zelfs niet met de Grondwet.

Wat te denken van de man die een jaar geleden door het Pieter Baan Centrum werd geobserveerd, waarna tot een terbeschikkingstelling met verpleging werd geadviseerd, omdat herhaling van het gewelddadig seksuele delict werd verwacht. De rechtbank nam het advies niet over maar vroeg een jaar later een nieuwe observatie aan, toen de man verdacht werd van zijn advocaat zo'n zelfde delict. De man weigerde, krachtig gesteund door zijn advocaat, deze nieuwe observatie. De rechtbank moest daarna oordelen zonder recente rapportage en het OM kon geen terbeschikkingstelling vorderen, terwijl iedereen niets liever zou willen en daar alle reden toe had. De maximumstraf is dan het gevolg en daar is geen mens mee gebaat; ook de betalende samenleving niet.

Kortom, bij het vooruitzien baart mij de sociaal-politiek-juridische ideeënontwikkeling zorg. De wetgever, die zwart-wit en alles-of-niets gedachten in wet vastlegt, maakt de kans alleen groter dat we afglijden naar 'Amerikaanse toestanden'. Hiermee bedoel ik dan die tot het uiterste gejuridiseerde wereld, waarin het gevecht belangrijker lijkt dan het menselijk resultaat en het resultaat slechts in dollars gemeten wordt. Systemtheoretisch gezien lijkt het erop dat de goede verstandhouding en het onderling begrip tussen magistratuur en gedragswetenschappen een tegenstander kreeg in de wetgever die voortgedreven door sociaal-politieke stromingen en ondanks de jurisprudentiële verworvenheden paal en perk stelt. Nederland was altijd matig, ik hoop dat dat zo blijft en dat de wetgever wordt gecorrigeerd in het belang van het praktische werk dat gedragskundigen en magistratuur delen.

Literatuur

- Baan, P.A.H. (1947), *Het overkoepelend denken in het grensgebied van psychiatrie en recht*. Stenvert, Meppel.
- Baan, P.A.H. (1952), *De psychiater in foro, het overkoepelend denken II*. Oosthoek, Utrecht.
- Beyaert, F.H.L. (1983), De ontwikkeling van de forensische psychiatrie in de laatste vijfentwintig jaar. In: *Verslagen psychiatrisch juridisch gezelschap*. (Nieu-

- we reeks no. 2) 1983, 99-113. Van Rossum, Amsterdam.
- Drost, T.R., en J.P.H. Eggink (1979), Beveiliging, behandeling en proportionaliteit. *Delikt en Delinquent 19*, 391-406.
- Emmerik, J. van (1985), *T.B.R. en recidive*. Staatsuitgeverij/ministerie van Justitie 1985 (WODC-reeks no. 61), 's-Gravenhage.
- Fiselier, J.P.G. (1990), Grenzen aan de groei van de gevangenisbevolking. *Sancties*, 65-69.
- Koenraadt, F. (1989), Historische wortels en recente ontwikkelingen. In: A. W. M. Mooij, F. Koenraadt en J. M. J. Lommen-van Alphen (red.), *De persoon van de verdachte*. Gouda-Quint BV, Arnhem.
- Léauté, J., (red.) (1959), *Une école de science criminelle, l'école d'Utrecht*. Cujas, Parijs.
- Mahler, M.S., F. Pine en A. Bergman (1975), *The psychological birth of the human infant*. Hutchinson & Co., Londen.
- Strauss, G.R.M. (1979), Violence in the American family. *Journal of Social Issues 35*, 2.

Summary: Looking back and looking ahead in forensic psychiatry

In this paper some historical reasons are mentioned for the good mutual understanding in the Netherlands between the magistracy and the forensic experts. Some vignettes illustrate how the magistracy closely followed the development of the behavioural sciences.

Such is not the case with the Dutch legislator, who seems to come up again with the dichotomy; the 'either... or' thinking. For instance, the idea that everyone who is not capable of saying explicitly that he/or she is in a hospital at his own free will, should be considered as an involuntary admission, and thus submitted to a regular juridical procedure, is more or less ridiculous. For certain feeble-minded persons or extremely demented persons this has only enhanced the bureaucracy and not the care. Psychiatry is now in danger of being subject to juridical procedures which are not intended for the health of patients nor for the good of society.

F.H.L. Beyaert is als buitengewoon hoogleraar forensische psychiatrie verbonden aan de Rijksuniversiteit Utrecht en hij is geneesheer-directeur van het Pieter Baan Centrum, de psychiatrische observatiekliniek van het gevangeniswezen.